

Katedra práva životního prostředí

Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Věc: Stanovisko ke vztahu zákona č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a zákona č.266/1994 Sb., o dráhách

Ke vztahu zákona o ochraně přírody a krajiny a zákona o dráhách, konkrétně ke kácení dřevin rostoucích mimo les, lze učinit několik následujících poznámek.

Správa železniční dopravní cesty (SŽDC) vydala **Metodický pokyn pro údržbu vyšší zeleně**, který nabyl účinnosti dne 21. 2. 2014 a je závazný pro všechny organizační jednotky SŽDC. Z tohoto pokynu vyplývá, že s vyloučením postupů dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (s výjimkou památných stromů, stromů v ochranném pásmu elektrizační soustavy a některých stromů v ochranném pásmu dráhy), mají být vykáceny tzv. nežádoucí dřeviny, přičemž za takové budou mimo jiné označeny všechny dřeviny, které představují i jen potenciální zdroj ohrožení dráhy v případě jejich pádu nebo pádu jejich nadzemních částí (větví apod.). Za takové budou dále označeny i ty dřeviny, které svým opadem (listím, větvemi) zhoršují provozní vlastnosti (adhezi) železniční dopravní cesty, což mohou být např. i dřeviny, které nedosahují stanovených rozměrů, ale tvoří porosty s plochou nad 40 m².

Bez jakýchkoliv pochybností je nutné zdůraznit, že **takovéto výše uvedené plošné vyloučení požadavků zákona o ochraně přírody a krajiny je nejen neodůvodněné a v rozporu se základními zásadami aplikace a interpretace práva, ale také nezákonné**. Nelze souhlasit s argumentací, že orgány ochrany přírody a krajiny nemají ve věci založenou věcnou působnost (navíc je naprosto nezákonné a v rozporu se základními principy veřejné správy vyloučit metodickým pokynem působnost zákona) nebo že se nejedná o dřeviny rostoucí mimo les (protože „rostou na stavbě“ drážního tělesa a nikoliv na pozemku“). Ostatně tento výklad pojmu dřeviny rostoucí mimo les je v příkrém rozporu s § 3 odst. 1 písm.i) zákona o ochraně přírody a krajiny.

Ke vztahu zákona o ochraně přírody a krajiny a zákona o dráhách je třeba uvést následující. Právo na příznivé životní prostředí, a tedy i přírody, jako jedné ze složek životního prostředí, konkrétně dřeviny rostoucí mimo les, je zakotveno v předpisech nejvyšší právní síly. Již v preambuli Ústavy České republiky je vyjádřeno odhodlání společně střežit a rozvíjet přírodní bohatství. Podle jejího článku 7 stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství. Součástí ústavního pořádku je Listina základních práv a svobod, která mimo jiného uzákoňuje v článku 35 odst. 1) obecné právo (právo všech) na příznivé životní prostředí a v článku 35 odst. 3) ukládá, že nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. V článku 11 odst. 3) pak Listina dokonce omezuje jedno ze základních lidských práv, a to právo vlastnické, když říká, že výkon vlastnictví nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

Z uvedeného vyplývá, že i provozovatel dráhy nesmí poškodit životní prostředí (přírodu) nad míru stanovenou zákonem.

Je zcela mimo diskuzi spekulovat, jaký je zde vztah zákona o ochraně přírody a krajiny a zákona o dráhách. S přihlédnutím ke konstantní judikatuře, obsahu doktrinární literatury a použitých metod interpretace právního řádu a právních norem jediným zákonem, který stanovuje možnou míru poškozování nebo ničení dřevin jako chráněného zájmu, je zákon o ochraně přírody a krajiny (ustanovení § 7 až 9). Podle ustanovení § 8 odst. 1 je ke kácení třeba povolení orgánu ochrany přírody, případně je třeba postupovat jiným způsobem dle odst. 2 a 4. Povolení ke kácení dřevin na silničních

pozemcích může orgán ochrany přírody vydat jen po dohodě se silničním správním úřadem a povolení ke kácení dřevin u železničních drah může orgán ochrany přírody vydat jen po dohodě s drážním správním úřadem. Dovolenu mírou zásahu do dochovaného stavu životního prostředí je i kácení dřevin uvedených v odst. 3, ke kterému povolení ani jiný postup není vůbec třeba. Podrobnosti řeší vyhláška Ministerstva životního prostředí č.189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, v platném znění. Podle § 2 odst. 1 nedovolenými zásahy do dřevin, které jsou v rozporu s požadavky na jejich ochranu, se rozumí zásahy vyvolávající poškozování nebo ničení dřevin, které způsobí podstatné nebo trvalé snížení jejich ekologických nebo společenských funkcí nebo bezprostředně či následně způsobí jejich odumření. O nedovolený zásah podle odstavce 1 se nejedná, pokud je prováděn za účelem zachování nebo zlepšení některé z funkcí dřeviny, v rámci péče o zvláště chráněný druh rostliny nebo živočicha anebo pokud je prováděn v souladu s plánem péče o zvláště chráněné území. Toto zjevně není případ dřevin ve smyslu zákona o dráhách.

Vzhledem k tomu, že právní řád je jedním celkem, je nezpochybnitelnou skutečností, že rozhodování o dovolenosti (možné míře poškození životního prostředí) v případě dřevin svěřil zákonodárce do rukou orgánu ochrany přírody. V jeho působnosti (nikoliv v působnosti drážního úřadu) je pak i posouzení střetu základních práv a povinností (včetně povinnosti zajistit bezpečné užívání dráhy jako povinnost provozovatele dráhy hájit právo na zdraví a životy lidí ve smyslu Listiny základních práv a svobod). Orgán ochrany přírody a krajiny je povinen hodnotit závažnost důvodů ke kácení a porovnat je po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin se zájmem na jejich ochraně. Je tedy zřejmé, že zákon o ochraně přírody a krajiny počítá v ustanoveních o kácení dřevin se střety veřejných zájmů, když orgánem ochrany přírody v případech zejména povolovacího režimu je významnost důvodu zamýšleného kácení ve správním řízení zvažována.

Zákon o dráhách sice obsahuje v § 10 režim nezbytných opatření týkajících se ochrany dráhy, ovšem obsah tohoto ustanovení *ex lege* nikterak nesuspenduje aplikaci § 8 zákona o ochraně přírody a krajiny (a ani to neumožňuje *ex actu*) a jak povinné subjekty uvedené v § 10 zákona o dráhách, tak i jiné, stanovené podle tohoto ustanovení správním drážním úřadem, včetně jeho samého, jsou povinni v rámci postupů podle § 10 zákona o dráhách, respektovat a dodržovat režim § 8 zákona o ochraně přírody a krajiny.

Na okraj lze ještě uvést, že za protiprávní jednání umožňuje zákon o ochraně přírody orgánům ochrany přírody ukládat pokuty za přestupky fyzických osob. Podle § 87 odst.2 písm.e) zák.č.114/1992 Sb. lze uložit pokutu až 20tisíc Kč fyzické osobě, která poškodí nebo bez povolení pokácí dřevinu rostoucí mimo les a podle § 87 odst.3 písm.d) pokutu až 100tis.Kč fyzické osobě, která pokácí bez povolení nebo závažně poškodí skupinu dřevin rostoucích mimo les. Dále lze uložit pokutu za jiný správní delikt podle § 88 odst.1 písm.c) až 1milión Kč fyzické osobě podnikající nebo právnické osobě, která poškodí nebo zničí bez povolení dřevinu nebo skupinu dřevin rostoucích mimo les.

V Praze dne 25. listopadu 2014

Doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.
docent Katedry práva životního prostředí